

หญ้าจียอบ

รศ.ดร.ภญ.พณีย์ ศิริสะอาด

ไมยราบ (Mimosa pudica L.) ทางเหนือเรียกหญ้าจียอบ มีความหมายคือเมื่อแตะ (จ) ถูกพืชนี้ จะทำให้ใบพืชหุบตัว (ยอบ) คำว่า mimos มาจาก mimic ลดเสียง pudica มีความหมายว่า "อาย" ทางจีนเรียกว่า หญ้าอาย อังกฤษเรียกว่า พืชที่มีความอ่อนไหว (sensitive plant) หญ้านอนหลับ (sleeping grass) โดยทั่วไปมักคิดว่าเป็นวัชพืช ที่ไม่มีประโยชน์ อันใด แต่พบว่า ทางทหารแพทย์ล้านนาได้มีการนำไมยราบมาใช้เป็นยา ทั้งภายนอกและภายใน

ไมยราบเป็นไม้พุ่มเตี้ย ลำลูกแต่มีอายุยืนหลายปี มีระบบรากแก้ว ลำต้นจะแผ่ไปตามดิน เมื่อแก่จะมีเนื้อไม้อยู่เล็กน้อย แตกกิ่งก้านมาก ชูส่วนยอดขึ้น ใบ เป็นใบประกอบ มีขนอ่อนตามขอบใบ ลำต้นมีหนามทั่วไป หนามขนาดใหญ่อยู่บริเวณข้อ ดอกย่อยมีสีม่วงแดง หรือม่วงอ่อน ขึ้นตามทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ สนามหญ้า และตามที่รกร้างทั่วไป⁽¹⁾ การเก็บเกี่ยวมักทำในฤดูร้อน ส่วนที่ใช้เป็นยา ใช้ทั้งต้น หรือใช้ราก ส่วนต้นมีรสขมฝาด ตำรายาไทย ใช้ ทั้งต้น เป็นยาขับปัสสาวะ แก้โรคไตพิการ แก้กษัย ต้มน้ำดื่ม แก้ไข้ แก้กระเพาะอาหาร และลำไส้อักเสบ แก้กตลขโมย แก้หืด แก้ผื่นคันตามตาม แก้ฝี ขับและบำรุงน้ำนม อาจผสมกับรากสะเดา ต้มน้ำดื่ม ขับปัสสาวะ ส่วนราก รสฝาด แก้บิด ขับปัสสาวะ แก้หลอดลมอักเสบเรื้อรัง แก้ไอ ขับเสมหะ แก้กระเพาะอาหารอักเสบ และ และระงับประสาท⁽²⁾

สำหรับตำรับทางล้านนา มีที่ใช้ภายนอกได้แก่ การใช้ต้มน้ำอาบ ล้างหน้า เช่นกรณี เด็กเล็กไม่สบายเรื้อรัง ก็จะนำไมยราบผสมกับ ใบส้มจีน หรือใบต้นเขยตาย ต้มน้ำอาบหรือล้างหน้า จะทำให้สดชื่นและ ลูกขึ้นได้ (สบายดี) (ข้อมูลจากหมอนุญช จันทบุตร อำเภอหางดง เชียงใหม่)

➢ ยาบวมปอง (บวมพอง) ให้เอากาเกิด (การะเกด) กาสะลอง (ปีป) รากอินทนิล หญ้าจียอบ ต้มน้ำอาบและกินด้วย⁽³⁾

➢ ยาใช้ไธรม ใช้ใส่หม้อบิบบต้มเข้าในไฟที่หาไว้ไม่ให้ควันไธออกไปทางใดนั้น ประกอบด้วยสมุนไพรหลายชนิดรวมทั้งไมยราบ เหมาะสำหรับผู้ที่เป็นโรคลมสะเปะ(สรรพละม)⁽³⁾

➢ ยาจุลลัมพัต (ยาประคบอุ้มพัต) ประกอบด้วย 1. หญ้าจียอบ 2. ร่านนางคำ 3. ใบขี้เหล็กหลวง 4. การบูรจีน 5. ใบส้มป่อยดิบ 6. ปูเลียดิบ (ไพล) 7. ใบมะขามดิบ 8. หญ้าเอ็นอ่อน 9. ใบมะไธนก 10. หัวข่าดิบ 11. ใบทองพันชั่ง ตำละเอียดห่อปึกผ้า (ห่อผ้า) หม้อนึ่งจู้ (นึ่งและประคบ) ทั้งเช้าและเย็น⁽³⁾

สำหรับ ตำรับยาภายในได้แก่ ยาเขียวเป็นเลือด ที่เรียกกันว่าเป็นมะโกลงลึงค์ตัวยาให้เอากาสามปิกหญ้าจียอบรากเขื่อนทองม้าหญ้านกเก๊าปูเลียดิบใส่ข้าวเจ้าเปลือกกิน

ไมยราบมีการใช้ประโยชน์ในหลายประเทศ เช่นบราซิล ฮาวาย อเมริกาใต้ อินโดนีเซีย ชาวเนปาล จีน อินเดีย ไต้หวัน ลาว กัมพูชา เปรู ปานามา ตรินิแดดเป็นต้น รายงานที่พบ⁽⁴⁾ จัดเป็นพืชที่รสฝาดหวาน เย็นเล็กน้อย อยู่ในกลุ่มพืชทำให้สงบจิตใจ (calm the spirit) โดยมีการใช้หลากหลายโรค เช่น แก้ไข้ ไอ ปวด บวม แก้ท้อง รุมตอยด์ ปวดเกร็งในท้อง ด้านเชื้อแบคทีเรีย แก้บิดมูกเลือด ถ่ายพยาธิ แก้หืด โรคปอดอักเสบ นิ้ว นอนไม่หลับ โรควิตกกังวล และโรคประสาทที่ทำให้อ่อนแรง

ส่วนประกอบแอลคาลอยด์ ไมโมซิน (กรดอะมิโนที่ไม่ใช่โปรตีน), ฟลาโวนอยด์ ซี โกลโคไซด์ สเตียรอยด์, เทอร์ปีนอยด์, แทนนิน, กรดไขมัน สำหรับการใช้ในสัตว์ พบว่า ช้างมักกินไมยราบในป่า อาจเพื่อย่อยย่อย หรือใช้ถ่ายพยาธิ ใน ม้า แกะ หมู และ วัวควาย ไม่ควรใช้ เพราะจะเป็นอันตรายได้ เช่นทำให้ขนร่วง โดยสารที่เป็นอันตรายได้แก่ ไมโมซิน นอกจากนี้แล้ว สตรีมีครรภ์ไม่ควรรับประทาน และ หากจะใช้ในคน ควรศึกษาผู้รู้เสียก่อน

ดังนั้น จะเห็นว่าไมยราบ ไม่ใช่เป็นพืชเล็ๆ ที่เห็นแล้วพร้อมที่จะกำจัดทิ้ง ด้วยเพราะมีหนามคม แต่ควรพิจารณาว่า นอกจากจะใช้จับในไตรเจนในดินได้ แต่หากนำมาศึกษาวิจัย แล้ว อาจจะยังมีประโยชน์มากมาย ทั้งอาจจะเป็นพืชที่มีประโยชน์ในการพัฒนาต่อไป